

Fővárosi Ítéltábla

6.Pf.20.642/2022/5.

A Fővárosi Ítéltábla a Dr. Igyártó Ügyvédi Iroda (ügyvéd címe., ügyintéző: dr. Igyártó Gyöngyi ügyvéd) által képviselt I.r. felperes (I.r. felperes címe.) I. rendű és II.r. felperes (II.r. felperes címe.) II. rendű, a Magyar György és Társai Ügyvédi Iroda (ügyvéd címe, ügyintéző: dr. Barna Júlia ügyvéd) által képviselt III.r. felperes (III.r. felperes címe) III. rendű felperesnek a dr. Papp Sándor ügyvéd (ügyvéd címe.) által képviselt képviselő (képviselő címe.) útján eljáró alperes alperes ellen kártérítés iránt indított perében Fővárosi Törvényszék 2022. július 12. napján meghozott 8.P.20.961/2019/87. számú ítélete ellen az alperes által 88. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatja, az alperest az I. rendű felperes javára perköltség fizetésére kötelezését mellőzi, és az I. rendű felperest kötelezi, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 1.270.000 (egymillió-kétszázhetvenezer) forint együttes első-, másodfokú és felülvizsgálati perköltséget.

Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű felperesnek 1.270.000 (egymillió-kétszázhetvenezer) forint, a II. rendű felperesnek 444.500 (négy száznegyvennégyezer-ötszáz) forint, a III. rendű felperesnek 158.750 (százötvennyolcezer-hétszázötven) forint másodfokú perköltséget.

Megállapítja, hogy a le nem rótt 2.500.000 (kétfmillió-ötszáz ezer) forint fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

[1] személy1 2014. június 27-én indított pert az alperessel szemben. Keresetében eredetileg 20.000.000 forint nem vagyoni kártérítés és ennek 2013. szeptember 30-ától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamata megfizetését kérte, majd keresetének tőkeösszegét 2014. szeptember 22-én 100.000.000 forintra felemelte, keresetét egyebekben változatlanul fenntartotta. II.r. felperes házastársa 35.000.000 forint nem vagyoni kártérítés és ennek 2014. március 1-jétől a kifizetésig járó késedelmi kamata megfizetése iránt 2014. november 27-én, a III. rendű felperes 5.000.000 forint nem vagyoni kártérítés és ennek 2013. június 1-jétől a kifizetésig járó késedelmi kamata megfizetése iránt 2016. január 26-án indított pert az alperessel szemben.

[2] A per folyamán személy1 2014. december 11-én, II.r. felperes házastársa 2015. július 27-én elhunyt, perbeli jogutódjuk házastársuk, az I., illetve a II. rendű felperes. Az elsőfokú bíróság a 2017. november 13-án kelt végzésével rendelte el a II. és a III. rendű felperesek által az alperessel szemben indított perek egyesítését.

[3] A felperesek az alperes kártérítési felelősségét elsődlegesen arra alapították, hogy a település1 helyrajzi szám1, és település2 helyrajzi szám2 ingatlanok tulajdonosaként nem gondoskodott arról, hogy az ingatlanokon működő cég3 gyár tevékenysége a szomszédokat szükségtelenül ne zavarja, az azbeszt felhasználásából eredő azbesztpor és azbesztszál az ingatlanon belül maradjon [1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 100. §-a]. Másodlagosan azt állították, hogy a veszélyes üzemi tevékenység folytatása szempontjából az alperest üzembentartónak kell tekinteni, és kártérítési felelőssége a rPtk. 345. § (1) bekezdése alapján fennáll. A környezetszennyező magatartásával okozott kárért pedig az alperes az emberi környezet védelméről szóló 1976. évi II. törvény (a továbbiakban: Ekv.) alapján ugyancsak a tárgyi felelősség szabályai szerint felel. Hivatkoztak arra is, hogy megbízóként is fennáll az alperes felelőssége a rPtk. 350. § (1) bekezdése alapján az állami vállalat által okozott károkért. A felperesek állították, hogy az azbesztcementgyár környezetében élő hozzátartozóik – az I. és a II. rendű felperesek házastársának, valamint a III. rendű felperes gyermekének - mesotheliomás megbetegedését, majd halálát az ipari területől kikerülő azbesztpor belélegzése okozta.

[4] Az alperes az ellenkérelmében a felperesek keresetének elutasítását kérte, annak jogalapját és összecszerűségét egyaránt vitatta. A III. rendű felperessel szemben a rPtk. 326. § (1) bekezdésében meghatározott egy éves igényérvényesítési határidő elmulasztása miatt elévülési kifogást terjesztett elő. Hivatkozott arra, hogy az Ekv. nem biztosított külön lehetőséget azon ingatlan tulajdonosával szembeni kártérítési igény érvényesítésére, amelyen környezetszennyező tevékenységet folytattak, ezt a lehetőséget csak az 1995. december 20. napján hatályba lévő 1995. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Kvt.) teremtette meg. Álláspontja szerint a szomszédjogi sérelem miatti kártérítés iránti igény a szükségtelen zavarásban megnyilvánuló jogellenes magatartás tanúsítójával szemben érvényesíthető. Magatartása felróhatóságának hiányában pedig felelőssége bizonyosan nem áll fenn. Állította, hogy nem folytatott veszélyes üzemi tevékenységet. Állította továbbá, hogy nincs olyan

jogszabály, amely a mögöttes felelősségét írná elő az állami vállalatok tevékenységével okozott károkért. Előadta, hogy az állami vállalat nem a megbízottjaként végezte a tevékenységét, ezért a rPtk. 350. §-a alapján sem felelős.

[5] Az elsőfokú bíróság a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.901/2017/4-II. számú ítélete folytán jogerőre emelkedett ítéletével az I. rendű felperes keresetét elutasította.

[6] Az I. rendű felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúria a 2019. február 6-án meghozott Pfv.I.20.474/2018/6. számú végzésével az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet az elsőfokú ítéletre is kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

[7] A Kúria abban egyetértett a jogerős ítélettel, hogy az emberi környezetet veszélyeztető, fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatója az állami vállalat volt, annak alapítója viszont nem minősül a veszélyes üzem üzemtartójának. Ennek következtében az alperes a rPtk. 345. § (1) bekezdése és az Ekv. alapján nem felel az állami vállalat által okozott károkért. Álláspontja szerint ugyanakkor a Fővárosi Ítéltábla az irányadó jogszabályok és az ítéletében hivatkozott 17/1992. (III. 30.) AB határozatban foglaltak alapján tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a kezelői jog miatt a szomszédjogi szabályok alapján a tulajdonos alperes felelőssége nem áll fenn. Az a körülmény ugyanis, hogy a tulajdonoson kívül más személy is lehet jogosult a dolog használatára, önmagában nem mentesítette a tulajdonost a rPtk. 100. §-ban foglalt kötelezettsége alól. Ilyen esetben a bírói gyakorlat (Pfv.I.20.952/2007/3. számú ítélet) szerint a tulajdonosnak fel kell lépnie az ingatlanát használó más személy ellen, amennyiben az jogellenes magatartást tanúsít.

[8] A Kúria kifejtette: a szomszédos ingatlanok használóinak egészségét károsító légszennyező tevékenységben megnyilvánuló zavarás szükségtelen volta nem tehető vitássá. A perbeli ingatlanok tulajdonosaként az alperes a rPtk. 100. §-ába ütköző módon mulasztott, amikor nem akadályozta meg, hogy az ingatlanát használó állami vállalat olyan légszennyezéssel járó üzemi tevékenységet folytasson, amely a szomszédos ingatlanok használóinak az egészségét károsította. Az alperes azzal, hogy az ingatlanait használó gyárral szemben nem lépett fel, a kár bekövetkeztében maga is közrehatott, ezért a rPtk. 339. § (1) bekezdése és 344. § (1) bekezdése alapján a közös károkozás szabályai szerint felel a szükségtelen zavarással okozott károkért. Önmagában a szükségtelen zavarás ténye azonban nem jelenti azt, hogy magatartása egyúttal felróható is. A felelősség alól kimentheti magát, amennyiben bizonyítja, hogy nem tudott, és kellő gondosság mellett nem is kellett tudnia arról, hogy az ingatlanán folytatott tevékenység folytán a levegőbe kerülő azbeszt egészségkárosító, rákkeltő hatású.

[9] Az orvosszakértői vélemény alapján a Kúria az 1992. év végéig tartó időszakot tekintette egységesen olyan időtartamnak, amikor a károkozás bekövetkezhett. Kiemelte,

hogy nagyrészt a teljes érintett időszak alatt az állami tulajdon dominanciája érvényesült. Álláspontja szerint a monopolhelyzetéből adódóan sajátos jogalanyiságú alperes közjogi szerepét – ide nem értve a jogalkotást – , továbbá az általa, vagy szervei által közfeladatai ellátása során szerzett, vagy szerezhető ismereteket is értékelve lehet csak megítélni, hogy a tulajdonjogából fakadó kötelezettségeit a tulajdonostól általában elvárható elővigyázatosság és ellenőrzés mellett teljesítette-e, a tőle elvárható ismeretszintet figyelembe véve volt-e lehetősége a tulajdonában álló ingatlanok eltérő üzemeltetési rendben való hasznosítására. Ettől függetlenül az Ekv. 38. §-ának, a rákkeltő anyagok és hordozók által előidézett ártalmak elleni védekezésről és ezek ellenőrzéséről szóló, 1976. évi 12. tvr.-rel kihirdetett egyezménynek, a 17/1975. (VI. 14.) MT rendelet 2. számú melléklet 24. pontjának, valamint az MSZ 21461/1-1988. szabvány F.3.1. pontjának az értékelése alapján a Kúria azt már maga is megállapíthatónak tartotta, hogy az alperes legkésőbb 1975-ig tudomást szerzett arról, hogy az azbeszt rákkeltő hatású, és az azbeszt felhasználásával járó technológiák alkalmazása során a munkavállalók munkavédelmi és munkaegészségügyi szempontból fokozott veszélynek vannak kitéve. Mindezeket figyelembe véve írta elő az elsőfokú bíróságnak, hogy a rPp. 3. § (3) bekezdése alapján hívja fel az alperest a kimentés körében bizonyítási indítványainak előterjesztésére és bizonyítékai megjelölésére.

[10] Az elsőfokú bíróság a II. és a III. rendű felperesek keresetét ugyancsak elutasította. A felperesek fellebbezése alapján eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2019. április 12-én meghozott 7.Pf.20.161/2019/5. számú végzésével a rPp. 252. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A Fővárosi Ítéltábla a Kúria korábban ismertetett, iránymutatónak tekintett végzésével egyezően tényként kezelte, hogy a szomszédjog sérelmére alapított kárkötelem alanya az alperes, a II. rendű felperes jogelődjét, illetőleg a III. rendű felperest ért nem vagyoni kár az alperes tulajdonában lévő ingatlan kezelőjének szükségtelenül zavaró tevékenységével mint jogellenes magatartással okozati összefüggésben keletkezett. Ezért annak vizsgálatát hagyta meg az elsőfokú bíróságnak, hogy az érintett időszakban az alperes tudott-e, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett-e arról, hogy az azbeszt alapanyag felhasználásával történt cementgyártás levegőszennyeződést okoz, és ez a szennyeződés a gyár környezetében élők számára egészséget károsító, rákkeltő hatású. Ennek megfelelően előírta az elsőfokú bíróság számára, hogy teljesítse a tájékoztatási kötelezettségét, és a szakértői bizonyítást egészítse ki az alperes mentesülésére okot adó körülmények vizsgálatával.

[11] A megismételt, és az elsőfokú bíróság által egyesített perekben az I-III. rendű felperesek a keresetüket változatlanul fenntartották.

[12] Az alperes az ellenkérelmében továbbra is a kereset elutasítását kérte. Arra hivatkozott, hogy az 1977. évi VI. törvény 27. § (3) bekezdése és a 9/1969. (II. 9.) Korm. rendelet 6. §-a értelmében az állami vállalat tevékenységéért nem felel. Szomszédjogi alapon is csak az ingatlannyilvántartásba bejegyzett kezelői jog jogosultjának a felelőssége áll fenn. Állította, hogy az I. és a II. rendű felperesi jogelődök és a III. rendű felperes fiának az egészségkárosodását okozó azbesztszál belégzése legvalószínűbben 1976 és 1986 között következett be. Az 1992-ig terjedő időszakban az EGK szabályozáshoz hasonlóan a magyar szabályok sem tekintették az azbesztet felhasználó létesítmények közelében élő lakosságot

veszélyeztetettnek az azbeszt szempontjából. Úgy tekintették továbbá, hogy létezik olyan munkahelyi légszennyezettségi határérték, amely alatt nem áll fenn a rákbetegség kockázata az azbesztszál belégzése miatt. Arra is hivatkozott, hogy az általa létrehozott munkavédelmi és környezetvédelmi szervezetrendszer a kornak megfelelő műszaki és fejlettségi szinten alkalmas volt a jogszabályok betartására, és a kiépített igazgatási szervein keresztül rendszeresen ellenőrizte a perbeli üzemet. Mindezekre figyelemmel a mellhártya mesotheliomát okozó folyamatindító azbesztexpozíció bekövetkezésének időpontjában nem láthatta előre a felperesi hozzátartozók súlyos, esetleges halálos végkifejletű megbetegedésének a lehetőségét, és a kor adott színvonalán minden tőle elvárható intézkedést megtett annak érdekében, hogy azbesztózis okozta súlyos megbetegedés ne fordulhasson elő. Ennek következtében az okozati összefüggés nem áll fenn az ingatlanok kezelőjének tevékenysége és a felperesek hozzátartozóinak egészségkárosodása között, és nem terheli felróható magatartás a felperesek hozzátartozóinak egészségromlásából eredő károkkal kapcsolatban.

[13] Az elsőfokú bíróság az ítéletével az alperest az I. rendű felperes javára 40.000.000 forint és ennek 2013. szeptember 30-tól, a II. rendű felperes javára 30.000.000 forint és ennek 2014. március 1-től, a III. rendű felperes javára 5.000.000 forint és ennek 2013. június 1-jétől a kifizetésig a mindenkori késedelemmel érintett félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamata, valamint az I. és a II. rendű felperesek javára fejenként 2.000.000 forint, a III. rendű felperes javára 1.000.000 forint perköltség megfizetésére kötelezte. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Úgy rendelkezett, hogy az eljárás 7.900.000 forint illetéke és 3.395.259 forint előlegezett szakértői díj az állam terhén marad.

[14] Ítéletének indokolásában tényként állapította meg a bíróság, hogy az alperes tulajdonában álló település² helyrajzi szám² és település¹ helyrajzi szám³ ingatlanokon már üzemelő cég¹ mellett 1971-ben cég² épült. Az alperes 1981-ben megalapította a település⁷ⁱ cég³ Vállalatot, melynek kezelői joga az ingatlanokra bejegyzésre került. Ezt megelőzően a település⁷ⁱ üzem az ugyanilyen jogosultságú település⁴ⁱ cég⁴ szervezeti egységeként működött. Az üzemben fehér, illetve 1982-ig kék azbeszt felhasználásával cement nyomócsöveket készítettek.

[15] A bíróság az alperes elévülési kifogását alaptalannak találta. Kifejtette: a III. rendű felperes nem hozzátartozója személyiségi jogsérelmét peresítette, hanem saját jogsérelmére hivatkozott, amely a fia megbetegedésével való szembesülésből, fiának az általa is megélt szenvedéséből, és a hozzátartozó elvesztéséből fakadt. Az ebből eredő kár elévülésének a kezdőidőpontja nem a közvetlen károsult károsodásának időpontjával, hanem a megbetegedésének 2012. májusi ismertté válásával, illetve a halál 2014. szeptember 2-i bekövetkezésével azonos. Ezek közül bármelyik időponthoz képest a III. rendű felperes 2016. január 26-i perindítása a rPtk. 324. § (1) bekezdése és 326. § (1) bekezdése alapján számított elévülési időn belül történt.

[16] Az elsőfokú bíróság utalt arra, hogy az alap-orvosszakértői megállapítások szerint a betegség kialakulása az I. rendű felperes jogelődje esetében 1976. és 1985., a II. rendű felperes jogelődje esetében 1971. és 1989., a III. rendű felperes gyermeke esetében pedig 1972. és 1988. között következhetett be. Az alapperekben lefolytatott szakértői bizonyítás eredményének összegzését és értékelését követően a bíróság megállapította, hogy az alperes végeredményben nem vitatta, hogy a felperesek hozzátartozóinak megbetegedését az azbesztkiporzás folytán a levegőbe került azbesztszál belégzése okozta. A felperesek által elszenvedett hozzátartozói egészségkárosodás ténye pedig – függetlenül attól, hogy az érintett időszakban a mért kibocsátási adatok a jogszabályban meghatározott határértékeket mennyiben haladták meg – önmagában megalapozta a gyáregységeket üzemeltető állami vállalat magatartásának a jogellenességét.

[17] A bíróság rámutatott arra, hogy a Fővárosi Ítéltábla hatályon kívül helyező végzését követően egyesített perekben a Kúria iránymutatása alapján a felperesek bizonyítani kívánták, hogy a daganatos megbetegedés kialakulásában pontosan mely időszak bírt jelentőséggel. A közjegyzői eljárásban kirendelt epidemiológus szakértők és a intézmény² véleménye között a szakértők együttes meghallgatása után is fennmaradt ellentmondás feloldására kirendelt intézmény¹ intézet véleményéből pedig az következett, hogy az 1970-es évektől a 1996-ig terjedő időszaknak szerepe lehetett mindhárom felperesi hozzátartozó betegségének a kialakulásában. Tudományos megalapozottsággal ugyanis csak annyi megállapítás tehető, hogy a tünetek jelentkezését megelőző első expozíciónak 10-15 évvel régebbinek kell lennie, valószínűségi értékek ugyanakkor a releváns expozíciós időtartományon bizonyossággal nem rögzíthetők. Mindez pedig azt eredményezte, hogy a Kúria álláspontjától eltérően az alperes felelőssége a Kvt. 102. § (1) bekezdése alapján is vizsgálendő volt, figyelemmel arra, hogy az alperes még 1996 egy részében is az ingatlanok tulajdonosa volt.

[18] A bíróság a jogi szabályozók alapján megállapította, hogy Magyarországon 1975. óta ismert volt az azbeszt foglalkozási megbetegedéseket előidéző hatása, az MSZ 21461/1-1988. szabvány pedig már bizonyítottan rákkeltő hatású vegyi anyagnak nyilvánította az azbesztet. Az alperes számára az azbeszt okozta veszélyek nemzetközi forrásokból is nyilvánvalóak lehettek. Az 1974-es és 1985-ös mérések még az akkori megengedőbb porkibocsátási határértékeket is meghaladták. Az elsőfokú bíróság kiemelt jelentőséget tulajdonított annak, hogy az ÁNTSZ 1995-ös mérése szerint a mért értékek a technikai szintet ugyan nem haladták meg, azonban a környéken élők terhelése megfelelt egy forgalmas nagyvárosban élők azbesztterhelésének. Ez ugyanis álláspontja szerint a korábbi években fennálló immissziós értékekre még súlyosabb következtetések levonására adott lehetőséget. Az elsőfokú bíróság szerint az EGK szabályozáshoz képest jóval szigorúbb magyar jogszabályi környezet [5/1986. (VIII. 10.) EüM rendelet, MSZ 21461/2-1992. szabvány] az alperes álláspontjával ellentétben éppen az előreláthatóság létre utalt. Azok alapján ugyanis az alperes alappal nem gondolhatta azt, hogy a környezetbe, nagyobb távolságra kijutó kiporzás káros következményekkel nem járhat. A 80-as évektől kezdődően a szakigazgatási szervek útján végzett mérések eredményének a bíróság az alperes felelőssége szempontjából nem tulajdonított jelentőséget. Ezzel kapcsolatban arra utalt, hogy az alperes felelőssége a kibocsátási határértékek betartásától független. A felperesek megbetegedései ugyanis arra utalnak, hogy vagy a kibocsátási határértékek meghatározása nem volt megfelelő, vagy azokat túllépték. A szabványokban meghatározott értékek csak technikai

jellegűek voltak, megtartásuk esetén sem volt kizárható a káros hatás. A hazai szakemberek előtt már a 90-es évek közepén ismert volt, hogy az azbeszt káros hatása tekintetében a biztonságos rostkoncentráció fogalma relatív. A bíróság szerint az üzemek folyamatos kiporzásának és a helyszínen elszenvedett egészségkárosodásoknak a lehetséges mértékére utal, hogy míg a Tanács 83/477/EGK irányelve szerint a munkahelyen a levegőbe kerülő fehér azbesztszálak koncentrációja 1 szál/cm³, a kék pedig 0,5 szál/cm³ lehetett, és a határértékek teljesülése érdekében a részes államoknak mindent meg kellett tenniük, addig az üzemekben a lapátolás helyén 1985-ben 13 szál/cm³, és az esztérgálás során is 6-7 szál/cm³ volt. A bíróság hangsúlyozta, hogy az azbeszttelheléssel kapcsolatos hazai szabályozás elsősorban a munkaegészségügyet érintette, a 5/1986. (VIII. 10.) EüM rendelet volt az első, amely kibocsátási értékeket állapított meg a kiemelten védett, vagy védett területen lévő üzemekre azzal azonban, hogy a megengedett értékek a kibocsátónál mért adatokat jelentik. A környezeti mérésekre a 90-es évek előtt nincs adat.

[19] Az alperesnek a munkavédelem és környezetvédelem terén működtetett szakigazgatási szervekre hivatkozással előterjesztett védekezésére figyelemmel a bíróság kifejtette: a felperesek lakókörnyezetében olyan üzem tartósan nem működhetett volna, amely a kistéleplések lakóira nagyvárosi léptékű, vagy korábban annak többszörösének megfelelő azbeszttelhelést bocsát ki, illetőleg a csak lassan csökkenő ütemű kiporzás ismeretében az alperesnek a 80-as évektől szaporodó, azbeszt hatását illető aggasztó adatok ismeretében legkésőbb a kék azbeszt munkahelyi feldolgozásának megtiltása időpontjában mérlegelnie kellett volna a működés további felfüggesztését, vagy legalább olyan megoldás kialakítását, amellyel megóvható a környéken élők egészsége. Ezzel szemben az alperes a folyamatok passzív szemlélője volt, annak ellenére, hogy a végrehajtó hatalmi szerveken keresztül a 1977. évi VI. törvény 31. § (2) bekezdésének b)-c) pontjai szerint az állami vállalat működésére befolyással bírt. A technológiai korszerűsítésre történő sürgető felhívásra, a folyamatok részletes értékelésére az alperes részéről nem merült fel adat, minthogy arra sem, hogy a privatizációs folyamatok lezajlása után az alperes az ingatlanán működő gazdasági társaság felé jelzéssel élt volna a működés további megfontolása, vagy annak biztonságosabbá tétele érdekében. Az alperes számára korábban a kezelői jog jogosultjával fennálló kötelmi viszonya is lehetővé tette volna a működés felülvizsgálatát [a 17/1992. (III. 30.) AB határozatban is kifejtettek szerint]. A bíróság szerint az alperes mentesüléséhez csak az vezethetett volna, ha mint a perbeli ingatlanok tulajdonosa, illetve az állami vállalatok felett közvetett ellenőrzési joggal bíró közjogi alany igazolja, hogy a konkrét helyi és a szaporodó nemzetközi adatok ismeretében lépéseket tett. Az alperes azonban nem tudta bizonyítani, hogy nem tudott és nem is kellett tudnia arról, hogy az ingatlanán folytatott veszélyes üzemi tevékenységgel összefüggésben a levegőbe kerülő azbeszt egészségkárosító és rákkeltő hatású, illetve, hogy az Ekv. 8. § (1) bekezdésében foglaltaknak eleget tett.

[20] A bíróság utalt arra, hogy az alperes a Kvt. hatálybelépést követő és tulajdonosi minőségének fennállása időtartamára (1996 év) a törvény 102. § szerinti kimentési lehetőséggel a bíróság tájékoztatását követően sem élt, illetve e körben új bizonyítást nem ajánlott fel. Ezzel együtt bizonyítottnak látta, hogy az I. és a II. rendű felperesek hozzátartozói és a III. rendű felperes által elszenvedett személyiségi jogsérelemért az alperest teljes felelősség terheli. A bíróság kiemelte: az időközben meghozott 5/2022. (IV. 14.) AB határozata szerint az Alkotmánybíróság az alperes felelősségének megállapítására a kezelői jog fennállása esetén is látott elvi lehetőséget a környezetvédelmi törvény és a szomszédjogi

felelősség alapján. A bíróság álláspontja szerint a konkrét következmények és akár konkrét szennyezettségi adatok ismerete nélkül is elvárható volt a tulajdonos alperestől, hogy a szükségtelen zavarás elkerülése érdekében elszigetelje a láthatóan környezetkárosító üzem működését a lakókörnyezettől. Az elvárhatósági és ezzel együtt gondossági mércét az alperessel szemben az általános környezetvédelmi szempontokon túl azért is kellett igen magas szintre helyezni, mert a betegség jelentkezésének elhúzódó üteme, alattomos volta már régóta ismert volt: így a károkozást tekintve bizonyosság nem volt nyerhető, legfeljebb csak a jövő felőli bizonytalan szintű valószínűség. Az emberi közösségek és életek veszélyeztetésének elkerülése érdekében az alperestől ilyen helyzetben az üzemi működés környezeti hatásainak legszigorúbb kontrollálása, számonkérése, végső soron akár a működés időleges, vagy végleges felszámolása irányában tett lépések is elvárhatóak voltak.

[21] A bíróság megállapította, hogy az alperes az Alkotmány 70/D. §-a által védett élethez, egészséghez, testi épséghez fűződő személyiségi jogokat sértett meg, és a felperesek az rPtk. 84. § (1) bekezdés e) pontja alapján a sérelmeik kiküszöbölésére alkalmas nem vagyoni kártérítésre tarthattak igényt. A nem vagyoni kártérítés összegének a meghatározása során a 34/1992. (VI. 1.) AB határozatban meghatározott elveknek megfelelően a bíróság értékelte a III. rendű felperes szakértő által igazolt komplikált gyászreakcióját és kezelést igénylő depresszív megbetegedését, továbbá, hogy édesanyaként kísérte végig a fia tortúráját, és vesztette elő őt fájdalmas körülmények között. Az I. és a II. rendű felperesek esetében azt vonta a mérlegelés körébe, hogy az 1976-ban, illetve 1958-ban született jogelődjeiknek tudógyógyászati és onkológiai procedúrák mellett, fájdalmak közt a végkifejlet szinte biztos tudatával kellett megbirkózniuk betegségükkel. A bíróság a további bizonyítás lefolytatását szükségtelennek ítélte és mellőzte, a perköltség viseléséről pedig a rPp. 78. § (1) bekezdése alapján határozott.

[22] Az elsőfokú ítélettel szemben az alperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben elsődlegesen a rPp. 252. § (3) bekezdése alapján az ítélet hatályon kívül helyezését, másodlagosan – részbizonyítás felvételét követően – annak megváltoztatását, és mindhárom felperes keresetének teljes elutasítását kérte.

[23] Álláspontja szerint - a felsőbb bíróságok döntéseiben kifejtettekre (BH1984. 195., BH2008. 299., BDT2016. 3577., BDT2013. 2893.) is figyelemmel - a felperesek nem bizonyították, hogy az alperes előre láthatta annak a lehetőségét, hogy a felperesek hozzátartozói – akik nem dolgoztak az azbesztet alapanyagként felhasználó gyárban - halálos megbetegedést szenvedhetnek az üzem területéről kikerülő azbeszttől.(jogi okozatosság hiánya). Álláspontja szerint a folyamatban lévő azbesztózissal összefüggő kártérítési perekben és a jelen perben beszerzett orvosszakértői vélemények értékelése alapján azt kellett volna megállapítani, hogy a felperesek hozzátartozóinak megbetegedését okozó folyamatindító azbeszt expozíció legvalószínűbb időpontja 1976 és 1986 közé esik, amely esetben az okozati összefüggés részét képező előreláthatóság 1986. év végéig vizsgálható, vagy arra a következtetésre kellett volna jutni, hogy a folyamatindító azbeszt expozíció bekövetkezése a valószínűség szintjén sem állapítható meg, és ennek következtében az előreláthatóságot a felperesi hozzátartozók születésének időpontjára (1976, 1958. és 1972.) nézve kellett volna vizsgálni.

[24] Az alperes a Tanács 76/769/EGK irányelvére, 80/1107/EGK irányelvére és 83/477/EGK irányelvére utalva fenntartotta azt az álláspontját, hogy a jóval fejlettebb EGK tagállamok sem látták előre a lakossági azbeszt expozíció lehetséges következményeit. Hangsúlyozta, hogy az EGK által a munkahelyeken mérendő azbesztport kibocsátására vonatkozó első határérték előírást a tagállamoknak csak 1987. január 1. napjáig kellett teljesíteniük. A 87/217/EGK irányelv szerint a tagállamok vállalatának csak 1991. június 30-ig kellett elérniük azt, hogy a levegőbe kibocsátott azbeszt koncentrációja ne lépje túl a 0,1 mg/m³ határértéket, de ezt is csak abban az esetben, ha ez a fejlesztés észszerűen kivitelezhető és nem jár aránytalan költségekkel. A Tanács 91/382/EGK irányelve pedig a tagállamok részére 1993. január 1. napjáig tette kötelezővé, hogy a munkahelyen a levegőbe kibocsátott azbesztszál koncentrációt 0,6 szál/cm³ határértéknek megfeleltessék. Hangsúlyozta, hogy még az Európai Parlament és Tanács 2003/18/EK irányelve sem tiltotta be az azbesztfelhasználást, ugyanis arra az álláspontra helyezkedett, hogy létezik olyan expozíciós küszöbérték, amely alatt a rákbetegség kockázata nem áll fenn. Mindezek alapján pedig végső soron az állapítható meg, hogy az EGK szabályozás ebben az időszakban nem tartalmazott a munkahelyen kívüli területekre azbesztszál koncentrációval kapcsolatos küszöbértékeket, továbbá az azbesztszál koncentrációval kapcsolatban nem tekintette veszélyeztetettnek a lakosságot.

[25] A 19/1974. (XII. 27.) ÉVM rendelet, a 3/1975. (VI. 14.) SZOT szabályzat, az 1976. évi II. törvény 38. § (1) bekezdése, a 4/1981. (III. 31.) EüM rendelet, az 56/1981. (XI. 18.)

MT rendelet, a 6/1982. (VI. 12.) EüM rendelet, az 5/1986. (VIII. 10.) EüM rendelet, az MSZ 21461/1-1988 és MSZ 21461/2-1992. sz. szabvány szabályaiból az alperes álláspontja szerint az következik, hogy az azbesztporral kapcsolatos szabályozás 1981-ben kezdődött, és az azbeszt felhasználásával járó tevékenységet folytató létesítményekre korlátozódott. A szabályozás kizárólag a munkavállalók egészségének védelme érdekében történt, és nem tekintett veszélyeztetettnek a munkavállalókon kívül más személyeket, így a létesítmények közelében élő lakosságot sem. Az állam a perbeli időszakban úgy látta, hogy létezik olyan munkahelyi expozíciós küszöbérték, amely alatt a rákbetegség kockázata nem áll fenn. Az azbesztpor egészségkárosító hatása csak az adott üzem dolgozóit érintheti, de nem terjed ki az üzemen kívüli területekre, a lakosságra.

[26] Az EGK és a magyar szabályozás összevetése alapján az alperes fenntartotta azt az álláspontját, hogy a légszennyezettségi határértéket az EGK szabályozásához képest tízszer szigorúbban határozta meg. Sem az EGK, sem a alperes nem tiltotta az azbeszt felhasználásával készült termékek gyártását és forgalmazását; mind az EGK, mind a magyar szabályozás a munkavállalók egészségének védelme érdekében történt, a létesítmények közelében élő lakosságot nem tekintették veszélyeztetettnek. Mindezek alapján az alperes fenntartotta, hogy a felperesi jogelődök megbetegedést okozó folyamatindító azbeszt expozícióját nem láthatta előre, ennek következtében az okozati összefüggés fennállását a felperesek nem bizonyították.

[27] Az alperes hangsúlyozta, hogy a Kúria által említett közjogi szerepét az állam a jogalkotás révén valósítja meg, ugyanakkor a BH2002. 264. számú jogeset szerint a jogalkotás elmulasztásának jogellenességét a polgári bíróság nem állapíthatja meg. Fellebbezésében részletesen bemutatta azokat a munkavédelmi és munkaegészségügyi, illetve környezetvédelmi szabályokat (a Munka Törvénykönyvéről szóló 1967. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 34/1967. (X. 8.) Korm. rendelet 83. § (1) bekezdése, a 47/1979. (XI. 30.) MT rendelet, a 2/1981. (II.7.) EüM rendelet, a 3/1981. (III. 11.) EüM rendelet, a 4/1981. (III. 31.) Eü rendelet, az 1/1973. (I. 9.) MT rendelet, az Ekv., az 1977. évi 23. számú törvényerejű rendelet, a 1003/1979. (II. 6.) MT határozat, 21/1986. (VI. 2.) MT rendelet, az 1/1990. (XI. 13.) KTM rendelet.), amelyek révén olyan szervezeti rendszert alakított ki, amivel az akkori műszaki fejlettségi szinten maximálisan biztosította a munkavállalók egészségügyi védelmét és a szabályok betartásának ellenőrzését. Hivatkozott arra, hogy a cég11 Kft. per anyagává tett műszaki szakvéleménye szerint az állam a környezetvédelmi szervezetén keresztül rendszeresen ellenőrizte az üzem levegőszennyezését, azonban az ellenőrzés káros azbeszterhelést nem állapított meg. Mindezekből pedig az következik, hogy a kor adott színvonalán minden töle elvárhatót megtett annak érdekében, hogy azbesztózis okozta súlyos megbetegedés ne forduljon elő, vagyis magatartásának felróhatósága hiányzik. Rámutatott arra is, hogy a Kvt. 102. § (1) bekezdésén alapuló, az ingatlan tulajdonosaként a környezetszennyezővel egyetemleges felelőssége elméletileg is csak a törvény hatályba lépésétől, 1995. december 20-tól állhat fenn. Az ingatlanok ugyanakkor már 1995. december 31-vel az cég3 Vállalat átalakulásával létrejött cég7 Kft. tulajdonába kerültek, annak pedig nulla a valószínűsége, hogy a felperesek hozzátartozói a két időpont között szenvedték el az azbeszt belégzést. Ezzel a Kvt. 102. § (2) bekezdése szerint a felelősség alól mentesül.

[28] Az alperes az ítélkezési gyakorlat tükrében a felperesek javára megítélt nem vagyoni kártérítés összegét eltúlzottnak tartotta. Rámutatott, hogy a Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.093/2019/3. számú ítéletével a perbelivel szinte azonos tényállású esetben 13.000.000 forint kártérítést ítélt meg. A felpereseknek megítélt nem vagyoni kártérítés eltúlzott a felsőbb bíróságok által hozott más döntésekhez képest is (pl. Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.21.073/2013/7., Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.497/2014/4., Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.023/2012/4., Pf.I.20.787/2012/7., Kúria Pfv.21.189/2017/8., Debreceni Ítéltábla Pf.I. 20.022/2016/6., Fővárosi Törvényszék 8.P.25.894/2012/83., Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.426/2016, Győri Ítéltábla Pf.III.20.197/2019/11/I.). Az alperes fenntartotta, hogy a III. rendű felperes követelése fiának a klinikán történt kezelése befejezésének időpontjától (2014. január 25.), de legkésőbb a fia halálától számított egy éven belül, 2015. szeptember 2-án elévült.

[29] Az alperes hivatkozott arra, hogy a felperesek az ítélelhozatal időpontjában irányadó ár- és értékviszonyok alapján kérték nem vagyoni kártérítés megítélését, ezért a késedelmi kamat korábbi időponttól kezdődő megítélésével az elsőfokú bíróság túlterjeszkedett a kereseti kérelmen. Az alperes az elsőfokú bíróság perköltség számítását is tévesnek tartotta, álláspontja szerint az ítélet szerinti marasztalása esetén őt illetné az I. rendű felperestől 1.136.000 forint plusz áfa összegű perköltség. A megítélt perköltség pedig a II. rendű felperes esetében a pernyertesség-pervesztesség arányához, a III. rendű felperes esetében a pertárgy értékéhez képest eltúlzott. A fellebbezésében kifejtettek alapján összességében azt tartotta szükségesnek, hogy az Ítéltábla az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését követő megismételt eljárásban, vagy a másodfokú eljárás keretében rendelje el szakértő1, szakértő2 és szakértő3 igazságügyi szakértők, valamint a szakkonzulens1 és

szakkonzulens² szakkonzulensek együttes meghallgatását, ennek hiányában rendelje ki az intézmény³ egészségügyi területen működő igazságügyi szakértői testületét az általa megjelölt kérdések megválaszolása érdekében.

[30] Az I-III. rendű felperesek a fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték.

[31] Az I. és a II. rendű felperesek szerint az elsőfokú ítélet a per főtárgya tekintetében úgy ténybelileg, mint jogilag megalapozott és a részükre megítélt kártérítésösszegszerűségében sem eltúlzott. Az alperes indítványai a kimentésének bizonyítására alkalmatlanok. Az 5/2022. (IV. 14.) AB határozatban kifejtettek megegyeznek a Kúria álláspontjával abban, hogy a kezelői jog fennállása ellenére az alperest mint ingatlantulajdonost kártérítési felelősség terheli. Az alperes előreláthatóság hiányára való hivatkozása mind ténybelileg, mind jogilag megalapozatlan. Az alperes ugyanis már 1965-ben az ún. Általános Balesetelhárító és Egészségvédő Óvórendszabályban szabályozta és korlátozta az azbeszt levegőben való jelenlétét. Az előreláthatósági szabályt pedig csak az új Ptk vezette be 2014. március 15-től.

[32] Az I. és a II. rendű felperesek állították, hogy az alperesnek a károkozás időtartamának szűkítésére vonatkozó bizonyítása nem vezetett eredményre. Hangsúlyozták, hogy az 1976-os születésű I. rendű és az 1958-as születésű II. rendű felperesi jogelőd haláláig az cég³ gyár mellett élt, ennél fogva az 1976-1996., illetve 1971-1996. közötti időszak minden egyes pillanata releváns betegségük kialakulásának szempontjából. A mérési jegyzőkönyvek és a műszaki szakvélemény alátámasztották, hogy a gyárból, annak 2003-ban történt bezárásáig távozott azbeszt a levegőbe. A Kúria végzéséből következően az alperestől, személyéből, piaci dominanciájából, közjogi feladataiból adódóan egy szigorú mérce szerinti, fokozott elővigyázatosság volt elvárható, amelynek megfelelő eljárását az alperes bizonyítani nem tudta. Az 1976. április 1-jén hatályba lépett környezetvédelmi törvény ellenére ugyanis az alperes fenntartotta a települési környezetben a lakosság életfeltételeit károsan befolyásoló tevékenységet, ami a peranyagban fellelhető, az ÁNTSZ által 2013-ban készített epidemiológiai vélemény és mesothelioma gócpontokat bemutató térkép szerint a lakosság szükségtelen zavarásával ipari katasztrófát okozott. Az 1965-ben meghatározott azbeszttilalom folytán az alperes előtt ismert volt, hogy veszélyes anyag feldolgozását kezdik meg 1971-ben a perbeli ingatlanokon, és arról is tudomással bírt, hogy az azbeszt feldolgozó gyár a környezetvédelmi törvény előírásainak nem felel meg, ennek ellenére védőterületet nem alakított ki. Álláspontjuk szerint a nem vagyoni kártérítés összege nem eltúlzott, különös figyelemmel az inflációs környezetre és az ítélkezési gyakorlat döntéseire. Az elsőfokú bíróság az ítélelhozatalakor fennálló ár- és értékviszonyokat vette figyelembe, ezért késedelmi kamatfizetés kezdőidőpontját nem a károkozás, hanem a keresetindítás napjához képest határozta meg. Az I. és a II. rendű felperesek hivatkoztak arra, hogy a rPp. 81. § (2) bekezdése alapján az alperes a marasztalási összegnek megfelelő perköltség fizetésére kötelezhető [BH2003. 524.]. Erre, a Kúria által megállapított ügyvédi munkadíjra és az ügyben kifejtett képviseleti tevékenységre figyelemmel, tekintettel arra is, hogy ügyük évekig önálló ügyszámon volt folyamatban, a megállapított ügyvédi munkadíj nem eltúlzott.

[33] A III. rendű felperes szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg a tényállást, és abból levont jogi következtetései is helytállóak. A Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.161/2019/5. számú végzésében kifejtettekkel szemben az alperes alaptalanul hivatkozott az okozati összefüggés hiányára és az elévülésre. A megismételt eljárásban kiegészített szakértői bizonyítás a kimentés körében nem vezetett eredményre, a 2020. október 14-én kelt szakvélemény szerint az 1971. és 1996. közötti időszak minden pillanata releváns a betegség kialakulásával kapcsolatban. A megítélt nem vagyoni kártérítés a 2022. január 14-én kelt egyesített pszichiáter és orvosszakértői vélemény szerint fennálló sérelmeihez képest nem eltűzött, a perköltség összege pedig megfelel a jogszabálynak, és arányos képviselőjének perben kifejtett tevékenységével.

[34] Fellebbezés hiányában az ítélet keresetet elutasító rendelkezései a rPp. 228. § (4) bekezdése alapján első fokon jogerőre emelkedtek, ezért a Fővárosi Ítéltábla kizárólag az elsőfokú ítélet fellebbezett, az alperest fizetésre kötelező rendelkezéseit bírálta felül.

[35] A per főtárgya tekintetében az alperes fellebbezése nem megalapozott, a perköltség vonatkozásában az I. rendű felperessel szembeni fellebbezés megalapozott.

[36] A intézmény1 intézet mindhárom felperes vonatkozásában részletesen indokolt választ adott arra, hogy milyen időszak tekinthető relevánsnak a hozzátartozójuk betegsége kialakulásának a szempontjából, illetve, hogy orvos szakmailag százalékos becslés a folyamatindító azbesztexpozíció legvalószínűbb időpontjára nézve miért nem adható. A szakértői intézetet az elsőfokú bíróság a korábban eljár szakértők véleménye közötti ellentmondások feloldása érdekében rendelte ki. A szakértői intézet a kirendelésnek eleget tett, véleményét követően nem maradt fenn olyan hiányosság, vagy ellentmondás, ami a rPp. 182. § (3) bekezdése alapján további szakértői bizonyítás lefolytatását tette volna szükségessé. A Fővárosi Ítéltábla ezért a bizonyítás kiegészítése érdekében nem látta szükségesnek az elsőfokú tárgyalás megismétlését, és ennek érdekében a rPp. 252. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, hanem a rendelkezésre álló adatok alapján érdemben felülbírálta az elsőfokú ítéletet.

[37] A Fővárosi Ítéltábla mindenekelőtt szükségesnek tartotta az ítéleti tényállás kiegészítését az I. és a II. rendű felperesek perbeli jogelődjeinek, illetve a III. rendű felperes gyermekének személyi körülményeivel az alábbiak szerint:

[38] személy1 1976. július 18-án született. Születésétől halálig település1n, a cím1, illetve a cím2 szám alatt lakott. A tünetei jelentkezését követően 2013. június 27-én elvégzett CT vizsgálat valószínűsítette, majd a biopszia eredménye 2013. szeptember 30-án megerősítette, hogy a mellhártyáján daganat alakult ki. 2013. októbertől kezdődően kemoterápiás kezelést kapott, ennek hatástalansága miatt másodvonalbeli klinikai vizsgálatba

válogatták be. A kombinált kezelés ellenére fellépő légzési-keringési elégtelenség következtében 2014. december 11-én elhunyt.

[39] A II. rendű felperes jogelődje, II.r. felperes házastársa 1958. augusztus 3-án született település⁶ⁿ. településen⁵ nőtt fel, 1984. és 1987. között település¹ⁿ, az cím³ szám alatt lakott. 1987. és 2001. között ismét településen⁵, majd 2001. óta település^{2ben} élt. 2014 márciusában jelentkeztek nehézlégzéses tünetei, a szövetmintavétel eredménye 2014. június 25-én mellhártya mesotheliomát igazolt. II.r. felperes házastársa 2014 júliusa óta részesült kemoterápiás kezelésben, a kezelések ellenére a per folyamán 2015. július 27-én elhunyt.

[40] A III. rendű felperes gyermeke, személy³ 1972. január 3-án született. személy³ 1986-ig életvitelszerűen település^{2ben} élt, bejelentett lakóhelye 1975. január 1. és 2014. szeptember 2. között a település², cím^{4.}, illetve település², cím⁵ szám alatt volt. személy³ mellkasi panaszai 2012 májusában kezdődtek, a 2012. november 12-én elvégzett kórszövettani vizsgálat mesothelioma epitheloides malignum-ot igazolt. személy³ mellhártya mesothelioma megbetegedése által előidézett légzési elégtelenség következtében 2014. szeptember 2-án elhunyt. A III. rendű felperesnél a szokványostól eltérő, komplikált gyászreakció, az ún. krónikus gyász súlyos formája, emellett orvosi kezelést igénylő súlyos depresszió alakult ki.

[41] Az így kiegészített tényállás mellett a Fővárosi Ítéltábla a per főtárgya tekintetében az elsőfokú bíróság döntésével, annak indokaira is kiterjedően egyetértett, ezért utal a rPp. 254. § (3) bekezdésére. A fellebbezésre figyelemmel a következőket emeli ki:

[42] Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a III. rendű felperes nem személy³ jogutódaként, hanem saját személyhez fűződő jogsérelmei miatt kérte nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezni az alperest. Erre figyelemmel a rPtk. 360. § (1) bekezdése alapján a III. rendű felperes kártérítés iránti követelése nem a fia károsodásának, hanem a III. rendű felperes számára nem vagyoni hátrányt jelentő körülmények első ízben történt jelentkezésének az időpontjában vált esedékessé. A III. rendű felperes az ettől az időponttól, 2012. november 12-től számított, a rPtk. 324. § (1) bekezdésében meghatározott öt éves elévülési idő belül, 2016. január 26-án bíróság előtt érvényesítette a kártérítés iránti követelését, ezért az ő esetében a rPtk. 326. § (2) bekezdésének – az elévülés nyugvására vonatkozó szabályok - alkalmazása nem merülhet fel.

[43] A megismételt eljárásban már rendelkezésre álló 5/2022. (IV. 14.) AB határozat – a Kúria végzésével egyezően – megállapította, hogy a kezelői jog nem zárja ki az állam kártérítési felelősségét az állami tulajdonban lévő ingatlanon folytatott, az emberi egészséget károsító, ekként másokat szükségtelenül zavaró tevékenységgel okozott károkért. Az Alkotmánybíróság a határozatában kifejtette: a rendszerváltást megelőző időszakban az állami tulajdon dominanciája érvényesült, valamennyi jelentős gazdasági tevékenység folytatása vagy egy kizárólagos állami tulajdonban álló állami vállalat útján, vagy pedig az

állam kifejezett engedélye alapján valósulhatott meg. Ennek megfelelően az állammal szemben egyaránt vizsgálható és vizsgálandó, hogy mind tulajdonosként, mind pedig közjogi szereplőként az akkor hatályos környezetvédelmi törvénynek, illetőleg a Polgári Törvénykönyv szerinti felelősségi alakzatnak megfelelően járt-e el. Még kivételesen sem értékelhető az állam mint tulajdonos javára, hogy az állam mint közjogi szereplő engedélyezte, illetőleg hivatalos tudomása ellenére mulasztásával eltűrte valamely állami tulajdonban álló ingatlanon a nyilvánvaló környezetszennyező tevékenységet akkor, amikor erre vonatkozóan már egyértelmű jogszabályi rendelkezések voltak hatályban. Az Ekv. ugyanis egyértelműen rögzítette az állami szervek és vállalatok számára is az emberi környezet védelmét szolgáló szabályok megtartásának és megtartatásának kötelezettségét (3. §), továbbá ugyanezen törvény kifejezetten megteremtette a környezetszennyezésért való felelősség szabályait (46. §), visszautalva a Ptk. rendelkezéseire. Ez lehetővé tette az állam mint tulajdonos, illetőleg az állam mint a közhatalom gyakorlója környezet védelmére vonatkozó szabályok betartására és betartására vonatkozó, jogszabályokban is kifejezetten nevesített kötelezettsége elmulasztása miatti felelősségének a vizsgálatát.

[44] A perben lefolytatott szakértői bizonyítási eredménye egyértelműen alátámasztotta, hogy az I. és a II. rendű felperesi jogelődök, illetve a III. rendű felperes fiának megbetegedését azbeszt expozíció okozta. A lakókörnyezetben egészségkárosító módon végzett azbesztcement gyártás az Ekv. 38. § (1) bekezdése előírásának megsértését jelentette, és a Kúria végzése szerint az alperes azzal, hogy nem akadályozta meg, hogy az ingatlanát használó állami vállalat (az ingatlan kezelője) olyan légszennyezéssel járó üzemi tevékenységet folytasson, amely a szomszédos ingatlanok használóinak egészségét károsította, tulajdonosként megszegte a rPtk. 100. §-ából fakadó kötelezettségét.

[45] A jogellenes magatartás és a kár között az okozati összefüggés minden olyan esetben fennáll, amikor a kérdéses ok – az általános élettapasztalat szerint – alkalmas a károsító eredmény létrehozására. A releváns oksági kapcsolat fennállásához a károkozónak általánosságban, bármilyen kár bekövetkezésének a lehetőségét, és nem a bekövetkező kár mértékét kell előre látnia. Ebből következően fennáll az okozati összefüggés abban az esetben, amennyiben a tulajdonos az ingatlanán olyan tevékenység folytatását tűri el, amely a szomszédjainak egészségkárosodást okozhat. A felperesek hozzátartozóinak lakóhelyére nézve rendelkezésre álló adatok alapján az is bizonyított tény volt, hogy megbetegedésüket az alperes tulajdonában álló ingatlanon a kezelő által végzett tevékenység eredményeként a légkörbe került azbeszt okozta. Erre figyelemmel az alperes rPtk. 100. §-ából eredő tulajdonosi kötelezettségeinek elmulasztása és a felperesek jogelődjének megbetegedése között a ténybeli okozati összefüggés fennállt.

[46] Az elsőfokú bíróság a korabeli jogi szabályozás [17/1975. (VI. 14.) MT rendelet] helyes értékelése alapján állapította meg, hogy az alperes már 1975-ben tudta, hogy az azbeszt egészségkárosító hatású, tüdőrákot okozhat. Az azbesztnak kitett munkavállalók veszélyeztetettek, ezért munkavédelmi intézkedések szükségesek. Az azbesztszál koncentrációra vonatkozó előírásokból, határértékekből kitűnően tudta azt is, hogy a levegőbe kerülő azbeszt belélegzéssel okozhat daganatos megbetegedést a munkavállalóknak. Ebből következően előre láthatta, hogy ha az azbesztet feldolgozó technológia nem kellően zárt, a munkafolyamatok, védőrendszerek korszerűtlenek, a levegőbe kiporzással kerülő

azbesztszálak veszélyeztetik a munkavállalók egészségét. Az alperes nem feltételezhette alappal azt, hogy az üzemben belül a légkörbe került azbeszst az üzem területén marad. Az egészségkárosodás mechanizmusa alapján az egészségügyi határértékektől függetlenül számolnia kellett az alperesnek azzal is, hogy a zárt technológia, megfelelő védőberendezések hiányában a levegőbe szükségtelenül kikerülő azbesztpor kijuthat az üzem területén kívülre is. Emiatt az alperesnek előre kellett látnia azt, hogy a légkörbe került azbesztport és azbesztszálakat nemcsak a munkavállalók, hanem a gyár környezetében élők is belélegezhetik, ami nekik is megbetegedést okozhat. Előre kellett látnia azt is, hogy a légkörbe került azbeszst mindaddig veszélyt jelent az üzem közelében élők egészségére, amíg meg nem teszi az emberi egészséget veszélyeztető tevékenység megszüntetéséhez szükséges azokat a tulajdonosi intézkedéseket, amelyekre a rPtk. 100. §-a alapján köteles. Erre figyelemmel a jogi okozatosság is megállapítható volt az alperes tulajdonosi kötelezettségeinek elmulasztása miatt.

[47] Az érintett időszakban az alperes előtt ismertté váltak a gyár működésének hiányosságai, és azok a lehetséges műszaki megoldások, amelyekkel az azbesztszálak üzemben kívül kerülése megakadályozható, vagy a kiporzás mértéke csökkenthető lett volna. Ehhez képest az alperest terhelte annak bizonyítása, hogy minden, az adott helyzetben általában elvárható megteheti annak érdekében, hogy a gyár környezetében élők egészségét megóvja. Az 1977. évi VI. törvény alapján az államnak az alapító útján gyakorolható, tulajdonosi ellenőrzésre, illetve a vállalat megszüntetésére feljogosító tulajdonosi jogosítványai voltak; az állami tulajdonban álló ingatlanok kezeléséről szóló 9/1969. (II. 9.) Korm. rendelet korabeli rendelkezései [5. § (1) bekezdés b) pont, 14. §], majd a földről szóló 1987. évi I. törvény korabeli rendelkezései [Ftv. 11., 18. § (1) bekezdés c) pont] alapján az állam az alapító útján a kezelői jogot visszavonhatta, azaz volt cselekvési lehetősége a rPtk. 100. §-át sértő, az egészséget veszélyeztető, környezetszennyező tevékenység megszüntetése érdekében. A Fővárosi Ítéltábla megítélése szerint ezért az adott helyzetben általában elvárható volt az alperestől, hogy az ingatlant kezelő állami vállalat környezetszennyező tevékenységével kapcsolatban mint tulajdonos a rendelkezésre álló tulajdonosi eszközökkel éljen: kísérelje figyelemmel a veszélyes anyagot feldolgozó kezelő által folytatott ipari tevékenységet (tulajdonosi ellenőrzés), hívja fel a kezelőt a tevékenysége környezetszennyező jellegének megszüntetésére, a felhívás eredménytelensége esetén pedig a kezelői jogot vonja meg. Tulajdonosként az alperes semmilyen intézkedést nem tett a releváns időszakban annak ellenére, hogy rendelkezett azokkal az ismeretekkel, amelyek szükségessé tették volna a tulajdonosi közbeavatkozást. Tulajdonosi intézkedés hiányában önmagában a megfelelő munka- és környezetvédelmi intézményrendszer működtetésére hivatkozással a felelősség alól az alperes nem mentesülhetett. Az európai szabályozástól függetlenül a kár bekövetkezésének a lehetőségét az államnak előre kellett látnia, ezért felróhatóságának hiánya azon az alapon sem volt megállapítható, hogy a magyar jogszabályi környezet az EGK szabályokkal megegyezett, vagy annál szigorúbb volt. Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy az alperes felelős az I. és a II. rendű felperesek jogelődjeinek, valamint a III. rendű felperesnek az ingatlanát használó állami vállalt emberi egészséget károsító tevékenységével okozott károkért.

[48] Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy az I. és a II. rendű felperesek jogelődjeinek a rPtk. 75. § (1) bekezdése és 76. §-a által védett testi épséghez, egészséghez, míg a III. rendű felperesnek a lelki egészség mellett a teljes családban éléshez fűződő

személyiségi joga sérült, és a rPtk. 1978. március 1-jétől hatályos szabályai lehetővé tették a károsultak számára nem vagyoni kártérítés megítélését. A nem vagyoni kártérítés legfőbb funkciója a kompenzáció, az elveszített életlehetőségek, az elszenvedett testi-lelki sérelmek hozzávetőleges kiegyensúlyozására alkalmas másnemű – pénzbeli - előny nyújtása. Mértékének megállapítása során ezért alapvetően az eset egyedi körülményeiből kell kiindulni, amelyhez képest a más kártérítési ügyekben hozott ítéletekkel megállapított kártérítéseknek – a teljes ténybeli azonosság hiányában – a konkrét kárigény elbírálása során csupán orientáló szerepe lehet.

[49] Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy melyek voltak az I. és a II. rendű felperesi jogelődök, illetve a III. rendű felperes esetében a nem vagyoni hátrányt jelentő körülmények, és az elszenvedett sérelmekhez képest a rPp. 206. § (1) és (3) bekezdésének megfelelő okszerű mérlegelés eredményeként határozta meg a kár bekövetkezésének időpontjában irányadó ár- és értékviszonyok alapján a sérelmek hozzávetőleges kiegyensúlyozására alkalmas pénzbeli kártérítések összegét. A Fővárosi Ítéltábla a megállapított tények mellett a III. rendű felperes esetében azt emeli ki, hogy egyetlen gyermekét veszítette el, ennek következtében súlyos pszichés egészségkárosodást szenvedett, amelynek következményi jelentős mértékben hátrányosan befolyásolják a mindennapi életvitelét, rontják az életminőségét. A III. rendű felperes még hét évvel a fia halála után is naponta jár ki a temetőbe, a fia szobáját változatlanul hagyta, az utolsó pólóját a párnája alatt tartja.

[50] Az I. és a II. rendű felperesek jogelődje a születésekor várható élettartamnál fiatalabban, 38, illetve 57 évesen hunyt el. Betegségük testi-lelki szenvedéssel járt, és az I. rendű felperes jogelődjének 2013 júniusától, a II. rendű felperes jogelődjének 2014 márciusától jelentkező tünetei a kezelésüket tették szükségessé. Életük utolsó, nagyjából másfél évét azzal a tudattal kellett leélniük, hogy betegségük a kezelésekre ellenére elkerülhetetlenül a halálukhoz vezet. Mindezekre tekintettel az Ítéltábla az elsőfokú bíróság által megállapított nem vagyoni kártérítések mértékének a leszállítására nem látott lehetőséget.

[51] Mindhárom felperes úgy terjesztette elő a keresetét, hogy a követelt nem vagyoni kártérítés után késedelmi kamat megfizetését is kérte. A felpereseknek a per folyamán előterjesztett előkészítő irataikban – így az I. és a II. rendű felperesek 2021. november 22-én kelt beadványában – foglaltakat sem lehetett úgy értelmezni, hogy a késedelmi kamatra vonatkozó igényüket ne tartanák fenn. Az elsőfokú bíróság ezért a késedelmi kamat megítélésével nem terjeszkedett túl a kereseti kérelmen.

[52] A keresetéhez képest a III. rendű felperes lett csupán teljes egészében pernyertes, ezért az elsőfokú bíróság az I. és a II. rendű felperesek esetében alaptalanul utalt a rPp. 78. § (1) bekezdésére a perköltségről való rendelkezése során. A II. rendű felperes pernyertessége olyan arányú volt, ami lehetővé tette, hogy a bíróság a rPp. 81. § (2) bekezdése alapján számított perköltségben marasztalja az alperest. Ugyanakkor az I. rendű felperes esetében a megítélt 40.000.000 forinthez képest a követelt 100.000.000 forint oly

mértékben volt eltúlzott, ami kizárta a rPp. 81. § (2) bekezdésének alkalmazását. Ezért a Fővárosi Ítéltábla mentesítette az alperest az I. rendű felperes javára a perköltség fizetése alól, és a rPp. 81. § (1) bekezdése alapján az alperes 60% arányú pernyertességére tekintettel az I. rendű felperest kötelezte a korábbi, illetve megismételt első-, és a másodfokú eljárásra, illetve a felülvizsgálati eljárásra megállapított áfát tartalmazó ügyvédi munkadíjból álló perköltség fizetésére. A II. és a III. rendű felperesek javára megítélt perköltség összegét a kifejtett képviseleti tevékenység mellett a Fővárosi Ítéltábla arra figyelemmel sem találta eltúlzottnak, hogy az a korábbi elsőfokú, illetve a megismételt elsőfokú eljárás költsége mellett a Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.161/2019/5. számú végzésében megállapított másodfokú perköltséget, valamint az ügyvédi munkadíjat terhelő áfát is tartalmazta. Ezért az alperes által a II. és a III. rendű felpereseknek fizetendő perköltség összegének a leszállítására nem látott indokot.

[53] A kifejtettekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítélet a per főtárgya tekintetében a rPp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta, az elsőfokú perköltség viselésére vonatkozó rendelkezéseit pedig a rendelkező rész szerint részben megváltoztatta.

[54] Az alperes fellebbezése a II. és a III. rendű felperesekkel szemben egyáltalán nem, és az I. rendű felperessel szemben is kizárólag olyan részben vezetett eredményre, melynek a perköltség viselésére kihatása nem volt. A Fővárosi Ítéltábla ezért mindhárom felperes javára a rPp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az alperest áfát tartalmazó ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltség fizetésére.

[55] Az alperes 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 5. § (1) bekezdés a) pontja alapján fennálló személyes illetékmentességére tekintettel az alperes által le nem rótt fellebbezési illeték viseléséről a Fővárosi Ítéltábla a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján határozott.

Budapest, 2022. november 15.

dr. Lente Sándor s.k.
s.k.

dr. Csóka István s.k.

dr. Matosek Edina

a tanács elnöke

előadó bíró

bíró